

SVOBODNA SLOVENIJA

LETO (ANO) XLVII (41)
Štev. (No.) 40

ESLOVENIA LIBRE

BUEENOS AIRES
20. oktobra 1988

Ali smo res zlata rezerva?

GOVOR DR. ANDREJA FINKA V SAN JUSTU

Ob rojstnih dnevih se ljudje vsaj nekoliko zamislimo. Spet je leto življenja mimo. Za leto sem starejši. Številka se je spremenila. Ali sem s tem postal za eno leto notranje bogatejši, modernejši, odgovornejši, plemenitejši, skratka, vsestransko boljše? Ali pa se je res spremenila le številka kot pri avtomatičnih ali elektronskih aparatih za oštevilčenje prošelj ali aktov v uradih, kjer številke brezdušno padajo druga za drugo in ničesar ne povedo?

Spet je leto skupnega življenja mimo. Je v tem času ta skupnost postala vsaj nekoliko boljše? Ali so Slovenci, ki se zbirajo v tem Domu, za eno leto zvestejši izročilom in istočasno modernejši, strpnjejši drug do drugega, bolj razumevačiji in bolj pripravljeni za sodelovanje pri skupni stvari?

Slovenci v tej deželi trmasto vztrajajo v svojem slovenstvu. Če ima to vztrajanje racionalno ali iracionalno podlago, navsezadnje ni važno. Zelo verjetno je zmes obojega. Občutek poslanstva se spaja z naravno energijo. Za Jožeta Snoja v zadnji (77) številki Nove Revije smo neke vrste „velikanska iracionalna sila tega majhnega naroda ki, kot nobena energija, ne more biti zaman in brez na videz nesmiselnega smisla“. Imenuje nas „svoj izpostavljeni jaz, svoj drugi ti“. To silo in ta jaz smo pa Slovenci dobili zato, nadaljuje, „da se bomo v tej tragični razločenosti človeško dopolnili in zgradili in s tem v novi etiki in novi morali“, kot pravi, „narodnostno obstali“. V razločenosti torej — dopolnili. Dejansko to poudarjamo v zdomstvu že desetletja: Po sili razmer ločen razvoj za preživetje vseh, ki se med seboj oplajamo in skozi daljave podpiramo, čeprav mnogokrat drug za drugega niti ne vemo. Zgodi se ti, da morda bolj slučajno kot hoteno trčiš na drugi polobli z nekom, ki prav tako kot ti utripa na isti slovenski valovni dolžini. Ko opaziš, da je ta primer pomnožen z 10 ali s 100 te pa objame občutek, kot je verjetno zajel nevernega Tomaža, mešanica začudenja, veselja, vdanosti, globoke vere, kljub kdaj izraženemu dvomu, ki dejansko ni bil pravi dvom, temveč le želja po čimprejšnji uredničitvi vseh upov in želja, in na videz neintelektualno vzklikneš: „Moj Gospod, moj Bog! Torej 43 let le ni bilo preživetih zaman!“

Marsikateremu rojaku, ki je obiskal slovensko zamejstvo in domovino se je že zgodilo, da je opazil in tudi občutil veliko zanimanje za življenje nas zdomcev v tujini in velikokrat tudi občudovanje do vsega dela, ki smo ga Slovenci v tej deželi opravili za slovenstvo v teh preteklih štiridesetih letih. Tam živeči rojaki, ki poznajo naše delo in naša dolgoletna prizadevanja za slovensko stvar vidijo v nas steber slovenstva, ki čeprav daleč od domovine, vztrajno stoji, kljubuje časom in se ponuja kot morebitna opora za bodoče narodne podvige, temelječe na pravih vrednotah. Slovenci v Argentini, pa tudi drugod, dejansko tudi vedno poudarjamo, da hočemo biti opora za čase, ki bodo še prišli, in da hočemo biti na ta ali oni način torej soblikovavci bodoče Slovenije. Toda...

Ob pričakovanju, ki ga izražajo rojaki po svetu in ob upanju, ki ga stavljajo v nas, se zdrzemo. Kaj lahko je namreč govoriti o naših organizacijah, o naših množičnih procesijah, o bujnem kulturnem delovanju, o politični pripravljenosti in angažiranosti, o naši mladini, ki da je še vedno slovenska in zavedna, sploh o tem, da smo živa veja na narodnem drevesu: o naših knjigah, pisateljih, znanstvenikih. Ali vse to kar imamo, ali mislimo, da imamo, res tako čvrsto stoji, kot z zanosom pri-

povedujemo? Ali smo res sposobni in je toliko energije v nas, da z odgovornostjo lahko obljublamo pomoč preizkušnemu slovenstvu v domovini in zamejstvu? Skratka, ali lahko rojaki po svetu zatrdno računajo z nami kot z neko zlato rezervo?

Zvest Slovenec v tujini se bo ob teh vprašanjih zamislil. Ker je zvest izročilom, bo odgovoril, da bi rad bil, da bi vsi radi bili steber, opora, pomoč, rezerva. Ko pa se bo ozrl naokoli in šel tudi vase, bo ponovil: Duh je sicer voljan, ali meso je slabo! V skupnosti kažemo ponekod znake utrujenosti. Kot da smo v štiridesetih letih porabili vse sile, ki smo jih imeli, in jih sedaj težko nadomeščamo. Zdrzemo se ob upanju, ki ga stavljajo v nas, ker se čutimo šibke in mislimo, da bomo težko zmogli. Veliko pričakujejo od nas. Ali pričakujejo preveč? Kaj je preveč? Za plemenitega in radodarnega človeka ni nobena želja preveč. Pričakujejo, da mi v zdomstvu ohranjamo in gojimo vrednote krščanstva in slovenstva. Če je za nas to bilo in je težko, je pa zanje tam v mnogočem to še težje. Ali se zadošči jasno zavedamo, kaj se pravi, da nekdo računa nate? Ali bomo ob tem toliko brezbržni, da jih bomo, po domače povedano, pustili na cedilu?

Kaj pa naj za to storimo? Pravičen in osnoven odgovor bi bil: Vzdržimo, dokler je v nas, v vsakemu izmed nas, iskra slovenskega življe-

nja. Saj navsezadnje nimamo drugega izhoda, kot da bežimo... a naprej. Beg nazaj ali korak v stran ne bi bil časten in ne bi odgovarjal potrebnim naporom. Edino, kar nam preostaja, je napon sil za skok v drugo etapo našega poslanstva, etape, ki so pred nami.

Ob tem pa trčimo z drugo mislijo, ki se nam danes ponuja. Znamenja časov kažejo, da smo pred novimi odgovornostmi in pred novimi izzivi. Še v nobenem trenutku našega zdomstva nismo doživljali dogodkov, s kakršnimi se soočamo danes Slovenci v domovini in tudi v emigraciji. Prebujenje v Sloveniji in dinamika dogajanj je tolikšna, da sproti zahtevata odgovorov predvsem rojakov tam, ki so postavljene posebno v zadnjih mesecih in tednih v razveseljivo, navdušujoče a istočasno delikatno in zaskrbljujoče vrenje. To vrenje dosega na poseben način tudi nas. Ne samo čustveno, ko nas skrbi, kaj se bo tam pripetilo, temveč zato, ker smo tudi mi izzvani, izzvani kot narodna skupnost v emigraciji, ki hoče biti tesno povezana z usodo domovine. Ob ljubosumni čuječnosti nad neokrnjenostjo naše identitete, kar zadeva naš svetovni nazor in gledanje na polpreteklo in sedanje stanje v Sloveniji, pa moramo prav zato, ker gledamo naprej, biti dovolj prožni, da bomo našli prave od-

(Nadaljevanje na 2. str.)

Zadnje novice iz teleksa

Gorica, 16. oktobra:

ZAMEJSTVO: S sobotnega posveta so zastopniki Slovenske skupnosti na Primorskem, koroške Enotne liste in Narodega sveta koroških Slovencev poslali Janezu Stanovniku, predsedniku SR Slovenije pismo, kjer izražajo zaskrbljenost zaradi ogrožanja slovenske državnosti, kar tudi slabi ugled matice v svetu, in podporo naporom za demokratizacijo, gospodarsko ozdravitev, utrditev slovenske samobitnosti in razvoj v smeri evropskega povezovanja.

Člani mladinske sekcije Slovenske skupnosti pa so poslali telegram Delu, ZSMS, Mladini in Odboru za varstvo človekovih pravic, ker so s prizadetostjo sprejeli novico o potrditvi obsodbe štirim in obsodbe Bogataju, izrekajo solidarnost in podporo pri demokratizaciji slovenske in jugoslovanske družbe.

Glede stanja v Jugoslaviji: Kriza je velika, dramatična, velika je tudi nepripravljenost, mnogo je izsiljevanj, sicer pa vsi čakajo na jutrišnje sejo CK ZKJ.

V sredo je na skoraj dvanajsturni seji CK ZKJ Kučan med drugim dejal: „Slovenski komunisti... smo se znašli pred napadi in pritiski z raznih strani, tako nam eni očitajo, da... proti interesom delavskega razreda rušimo enotnost in bomo jutri krivi za vso politično krizo (misli je verjetno na Srbe), drugi pa nam kopljejo veleizdajalski grob in nas sumničijo, da smo prestrašeni, pripravljani na kompromise na račun slovenskega naroda“ (misli je na Odbor za varstvo človekovih pravic).

Odbor namreč zahteva od političnega vodstva ofenziven nastop za interese slovenskega naroda in tudi referendum o amandmajih k ustavi SFRJ.

V teh dneh so zasedali vsi CK republik in pokrajin. Zadnji hujši spor je med Šuvarjem in Miloševićem glede kampanje v srbskem tisku proti Titu, češ da je osnoval federacijo z geslom: šibka Srbija, močna Jugoslavija.

Včeraj je spet govoril Kučan in se

skliceval na poziv Zvezne mladinske organizacije k razumu.

V ponedeljek in torek je na sporedu seja CK ZKJ, v petek in soboto pa seja Zvezne skupščine, v soboto je tudi napovedano Miloševićevo zmagoslavje zborovanje v Beogradu.

B. Samsa (bivši urednik Primorskega dnevnika) tudi poroča o večerajšnji izjavi komandanta zagrebške voje oblasti generala Speglija, da je armada stabilni steber družbe in naroda in nihče si ne sme domisljati, da lahko zruši ali preuredi Jugoslavijo, enakopravnost narodov, demokracijo in svobodo, bratstvo in enotnost skovano v oboroženi revoluciji. Radio Trst A pa je glede istega govora poročal o nasprotovanju JLA proti separatizmu, konfederaciji, unitarizmu, itd.

Gorica, 17. oktobra:

TRST: Po radiu Koper in Trst A so poročali, da so slovenski dijaki (iz višjih šol) povabili člana Odbora za varstvo človekovih in izrekli solidarnost ZSMS, Odboru, Mladini in štirim obsojenim.

Seja se je začela. Prijavljenih je 60 članov, spremlja tudi 150 tujih častnikarjev. Prvi govori so bili politične narave. Dve uri dolg uvodnik je imel Šuvar: Umirjen, nekaj polemike glede Miloševićeve linije (imena sicer ne izrekajo), poudarja se Avnojska Jugoslavija, nagiba se k ponovni prominentni vlogi ZK, čeprav z novimi kadri, odprti tudi manjšinskim inovativnim idejam. Še vedno pa se opeva steburna vloga Jugoslovanske ljudske armade.

Kučan je v glavnem ponovil, kar je že povedal na seji CK ZKS, in izgleдал, kot da se je za 10 let postaral; izrazil se je za vlogo komunistov, za legitime metode, proti izrednemu stanju, proti zborovanjem, proti pritiskom, proti dogmatizmu, za socializem po meri človeka, za potrebo po argumentih... Dopustil je možnost referenduma, če bo to zahtevala Slovenska skupščina — podčrtal je važnost za Slovenijo sprejem amandmajem.

Pri ustavni komisiji za uskladitev

Hotelir Vinko Levstik iz Gorice, ki se sedaj nahaja med nami na obisku, nam je prinesel daljši pregled dogajanj v Sloveniji, od katerega danes priobčujemo zadnji, najbolj aktualni del.

Obenem pa nam je tudi naredil uslugo, da nam je preskrbel iz Gorice dva teleksa z najnovejšimi dogajanjimi v Sloveniji in Jugoslaviji; ta priobčujemo spodaj. Za vse te usluge se mu najlepše zahvaljujemo.

Kar se dogaja prav zadnje dni v Jugoslaviji presega napovedi največjih fantastov, čeprav je po drugi strani tudi treba priznati, da tudi ta dogajanja niso bila povsem nepredvidljiva. Pred kakšnim tednom se je zapletlo v Novem Sadu, prav tam, kjer je bil prvi resnejši „miting“ solidarnosti“. Zdaj se je zbralo nekaj sto tisoč (!) Srbov pred poslopjem vojvodinskega centralnega komiteja, in to v času, ko je v njem zasedalo predsedstvo vojvodinske partije. Nepopisna množica fantastično razdraženih ljudi je zahtevala odstop vseh članov predsedstva. Prizori, ki so jih lahko spremljali televizijski gledalci, so bili šokantni in popolna novost v vsem povojnem obdobju v Jugoslaviji: na eni strani so ljudje po televiziji lahko spremljali sejo predsedstva v zgradbi in demonstracije ter spopad s policijo pred zgradbo, kjer je tuleča in pretepajoča se množica vpila: „Ven lo-povi!“ Zadeva se je razpletla tako, da je predsedstvo zares odstopilo potem, ko so v dvorano prihajale novice, da je zunaj že več desetih ljudi huje ranjenih.

Potem se je, istega dne, sestalo v Beogradu zvezno predsedstvo komunistov, ki je obsodilo politiko vojvodinskega predsedstva in s tem podprlo histerijo ulice.

Samo dan za tem je počilo v Titogradu, glavnem mestu Črne gore. Medtem ko je zasedalo tamkajšnje partijsko predsedstvo, se je, po novosadskem vzorcu, pred poslopjem zbrala množica in začela vzklikati prosrbska in protičrnogorska gesla. Vendar črnogorski puč ni uspel! Policija je s precej brutalnimi ukrepi demonstrante razgnala. Potem je iz Slovenije prišla v Črno goro podpora slovenskega vodstva črnogorskega, češ, da so v Titogradu preprečili nadaljevanje anarhije. Naslednji dan pa se je že sestalo srbsko partijsko in državno predsedstvo ter ostro napadlo slovensko podporo Črni gori ter jo razglasilo za napad na srbsko ljudstvo in njegovo polnopravno izbrano vodstvo. S tem je srbsko vodstvo popolnoma naravnost dalo vedeti, da kdorkoli obsoja divjaška zborovanja Srbov in se bori za enakopravnost vseh republik v Jugoslaviji, ni prijatelj Srbov in Jugoslavije. S tem je tudi očitno, da si Miloševićeva Srbija zamišlja bodočnost Jugoslavije „po svoji podobi“. Kakšna bo ta domnevna miloševićeva Jugoslavija, če bo do nje res prišlo,

amandmajev, ki je delovala štiri dni, je stališče Slovenije (zastopa jo v glavnem Ribičič ml.) še vedno nasprotno drugim pri financiranju JLA.

Šetinc je ponovil razloge za svoj odstop in kritiziral obrekovanja.

Mikuliću so kar naprej v želodcu amandmaji, ki da ne bodo pustili dovolj prostora za razvijanje reforme. Milošević je v argumentaciji neverjetno šibek, neintelektualen, zavzemal se je za spremembe, proti siromastvu, za novo ustavo. Rekel je, da Srbija noče hegemonije proti drugim republikam, a hoče svoje pravice ali nekaj podobnega v svoji republici (beri Kosovo in Vojvodina). To ne ogroža Jugoslavije in Srbi se temu ne bodo odrekli.

Naslednji govorniki, ki si sledijo pozno v noč, so začeli obravnavati bolj gospodarsko problematiko.

Zakaj zborovanja

pa bi res raje ne ugibali. In medtem ko množice po Jugoslaviji še kar naprej hrumijo, je v nedeljo, 9. oktobra ljudstvu Jugoslavije govoril po televiziji in radiu predsednik državnega predsedstva Dizdarević. Navajeni smo, da se v „govorih ljudstvu“ predstavljajo pučistični generali afriških in južnoameriških vojaških hunt, ko prevzamejo oblast, ali ko preprečijo kakšnega iz vrste državnih udarov. Zdaj je imel „govor ljudstvu“ tudi jugoslovanski predsednik, kar že samo po sebi zgovorno kaže na stanje v državi. Dizdarević je govoril pol ure, povedal pa, razen oguljenih fraz, ni praktično ničesar. Blago je sicer obsodil nasilje ulice in tudi ni pozabil obsoditi „napadov na JLA“ ter s tem ošvrknil Slovenijo, v vsem ostalem delu pa je v glavnem govoril o tem, da moramo „gojiti državljanska in domovinska čustva“, kajti nadaljnje poslabšanje stanja bi lahko „pripeljalo do izrednih razmer“. To o izrednih razmerah je bil tudi glavni poudarek njegovega govora, ki je seveda izzvenel precej grozeče a neučinkovito obenem.

„Državni udar“ tudi v Sloveniji

Čisto drugačne vrste državni udar od tistega v Novem Sadu se je te dni pripetil v Ljubljani. Tu je bila legalno ustanovljena opozicijska sila oblasti: Svet za varstvo človekovih pravic in temeljnih svobod. Ta organ, ki ga vodi mednarodno priznan pravni strokovnjak dr. Ljubo Bavcon, bo bdel nad varstvom in kršenjem zakonitosti s strani oblasti, s strani vojske in seveda predvsem s strani tajnih policijskih služb.

Napovedi za bližnjo prihodnost

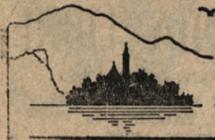
Odbor za varstvo človekovih pravic trdi, da nekatere njegove člane usklajeno nadzirata državna in vojaška varnostna služba, dokaze za to ima tudi vodstvo republiške mladinske organizacije, pa uredništva mladinskih in še nekaterih časnikov. Vojna med tajnimi policijami vseh vrst in nosilci demokracije se nadaljuje. Odbor bo za vsako ceno zahteval obnovo procesa, kjer bo, kot pravi, na zatožni klopi nezakonito delovanje tajnih obveščevalnih služb. Najvplivnejši predstavnik odbora, Igor Bavčar, ki napoveduje možnost, da bo odbor postal trajen, pa te dni kandidira za manjkajočega člana slovenskega državnega predsedstva (namesto Janeza Stanovnika, ki je pred meseci postal njegov predsednik). In na koncu še ena zanimivost. Sedanji podpredsednik jugoslovanskega predsedstva, S. Dolanc, ki se mu spomladi izteče petletni mandat v državnem predsedstvu, odhaja končno s političnega prizorišča. Z izvolitvijo novega predsedstva države, prihodnje pomlad, ko je Slovenija na vrstji za mandat predsednika tega kolektivnega državnega poglavarja, se tudi prav te dni že povezujejo špekulacije kdo bo slovenski politik, ki bo ob nastopu te službe, postal za eno leto predsednik. Po anketi ljubljanskega tednika Teleksa, ima za to največ možnosti — nihče drugi kot Milan Kučan. Toda kaj bodo rekli v drugih republikah? Sicer pa; kje je še pomlad! Dogodki v Jugoslaviji se tako bliskovito in grozeče prepletajo, da je težko napovedati kaj se bo zgodilo jutri, kaj šele prihodnje pomlad.

Mimogrede in za konec: največji pesimisti (ali realisti?) v Sloveniji in sploh v Jugoslaviji polnijo kovčke in se počasi odpravljajo proti mejam...

P. S.

Ta pregled je bil napisan dne 11. oktobra. Ker pa se vsak dan zgodi marsikaj, tudi takega, kar ni moč predvideti, bo potrebno dogajanja zadnjih dni osvetliti dodatno.

Vinko Levstik
Gorica, 11. oktobra 1988

NOVICE IZ SLOVENIJE

LJUBLJANA — Junjski minimalni stroški štiričlanske družine v Sloveniji so znašali 890.818 dinarjev. V primerjavi z ostalimi jugoslovanskimi republikami so ti stroški najvišji, je ugotovil zagrebški zavod za samoupravljanje. Jugoslovansko povprečje znaša 723.776 din.

MARIBOR — Hidromontaža Maribor je edino slovensko podjetje, ki se je plasiralo na 228. mesto na lestvici 250. največjih podjetij, ki zidajo investicijske objekte. To lestvico sestavi severnoameriška revija Engineering News-Record vsako leto. Poleg Hidromontaže so se lansko leto uvrstila še tri jugoslovanska podjetja.

LJUBLJANA — Na Mednarodni letni pevski šoli je 17 pevcev-učencev štirinajst dni poslušalo predavanja mezzosopranistke Marjane Lipovškove in basista Alfreda Burgstallerja. Lipovškova je prevzela interpretacijo, drugi pa pevsko tehniko. Po končani šoli so učenci tudi nastopili v Križankah in Velenju. Med njimi je bil tudi mendoški baritonist Marko Bajuk.

JESENICE — V jeseniški železarni so v prvem polletju naredili za 182 tisoč ton izdelkov, vendar so naredili tudi za 20 milijard dinarjev izgube. Vzrok naj bi bil v tem, da so njihove cene v zaostanku s cenami produktov, ki jih potrebujejo pri proizvodnji.

LJUBLJANA — Suša, najhujša po vojni, je trajala celih pet mesecev in močno prizadela kmečke pridelke. Najmanj naj bi povzročila škodo zgornjih delih Savinjske doline, kjer naj bi pridelok krompirja, kornuza, hmelja in trav bil za 15 do 30% manjši. Povsod sod drugod pa škoda naraste na 40, 50 in tudi 60 ali več odstotkov. Poleg krmnih rastlin so precej prizadeti tudi sadovnjaki in vinogradi. Dež je končno minimalno zmolil zemljo 21. avgusta.

LJUBLJANA — Rabljeni avtomobili ne gredo dobro v prodajo. V prodajalni Jama se je nabralo 400 avtomobilov, ki so jih kupci novih stoen in jugov pustili na račun. A iz prodajalne jih odpelje le 15 do 20 na dan. Se to tudi znak znižanja kupne moči, saj kljub podražiti cen novih modelov, cena rabljenih avtomobilov raste počasa. Pravijo pa, da rabljena vozila gredo še slabše v promet.

LJUBEČNA — Harmonikarji so tek-

movali za naslov Zlate harmonike. Najboljših petindvajset se je pomerilo na finalnem nastopu v različnih starostnih kategorijah, a vseh, ki so se prijavili na devetih izbranih tekmovanjih je bilo 265.

ŠKOFJA LOKA — Klobuki iz tovarne Šešir so si pridobili priznanje v tujini. Tretjina izvoza gre v ZDA, potem pa v Italijo in v ZRN. Najbolj gredo v promeb gladki klobuki iz zajčje dlake. Z njimi so iztržili v prvih letonjih šestih mesecih tri četrtilijona dolarjev, kar je kar celih 40% več kot lani v istem času.

KRANJSKA GORA — Planinsko društvo je praznovalo osemdesetletnico obstoja. To „starost“ je doseglo kot samostojno društvo, saj je kot podružnica društva na Jesenicah delovalo že pet let prej. Od leta 1912 pa ima prvo gorsko reševalno postajo v Sloveniji. Danes ima društvo čez 300 članov.

OTOČEC — Pod dedovo lipo je naslov kmečkih iger, ki so jih organizirali na gradu Otočec. Na njih so se kosali in spravljali kmečkih pridelkov. Podobne igre privabljajo mnogo gledalcev v razne kraje po Sloveniji; na Otočec jih je prišlo kakih tri tisoč.

UMRLI SO OD 13. DO 22. AVGUSTA 1988:

LJUBLJANA — Marija Boštjančič roj. Repar; Marija Dekleva roj. Blatnik, 88; Jože Avšec; Ana Čigon roj. Rozman, 95; Angela Vizjak roj. Cesar, 93; Ciril Jeglič, 92; Marko Osredkar; Ivan Lavrenčič; Terezija Herček; Vera Kilar roj. Govekar, 91; Anica Koprivnik roj. Vičič, 88; Samo Kalin; Ljudmila Krenžar roj. Ahlin; Anton Rifelj st.; Mira Černoš; Ana Boštjančič roj. Mohar; Alojz Intihar; Ana Dolenc roj. Per; p. Jakob Žibert SJ, 91.

RAZNI KRAJI — Franc Ambrožič st., 93, Vn. Gorice; Ivan Špacapan, 78, Šempeter pri N. Gorici; Antonija Grad roj. Horvat (Rokova mama), Šentjač ob Sabi; Leon Korošec, Novo mesto; Alojz Cimprič, Kobarij; Janez Muc, Lokvica; Ana Pirnar roj. Šmajdek, Novo mesto; Tilka Kokalj, Mozirje; Marija Hiti roj. Peterlin, Rob na Dol.; Jože Sitar, Kranj; Marjeta Cerk, Borovnica; Ivan Kolenc, Šempeter pri N. Gorici; Branka Vizjak (Hermina Hočvar), Celje; Franciška Šimenc (Potočarjeva mama), 78, Dol; Tina Voljč, 86, Slov. Bistrica; Ferdo Miklič, 56, Kočevje; Elizabeta Božiček, Brežice; Jožefa Rus (Kraševa mama), Velike Pece; Kristina Kovačič (Prajerjeva Tina), Turjak; Jože Pajk, Male Česnje; Jože Moškon roj. Trunkelj, Zagorje; Ivan Bradač st., Dolga vas; Aleksander Orel, 86, Postojna; Vladislava Novak roj. Jerše, Žužemberk; Vladimir Sanca, Kranjska Gora.

SLOVENC V ARGENTINI

Osebne novice

Krst: Dne 12. oktobra je bil krščen v slovenski cerkvi Marije Pomagaj Martin Godec, sin Riharda in ge. Irene roj. Malovrh. Botra sta bila gđc. Irma Pérez in Tone Malovrh. Krstitelj pa je bil delegat dr. Alojzij Starc. Čestitamo!

Dne 9. oktobra je bil krščen v cerkvi Marije Kraljice v Slovenski vasi Matija Danijel Sušnik, sin Danija in Ane Marije roj. Erbežnik. Botrovala sta Virko Sušnik in Marija Pleško. Krstil je Janez Petek CM. Srečnim staršem čestitamo!

Poroka: Poročila sta se v slovenski cerkvi Marije Pomagaj, 15. oktobra 1988, Tone Malovrh, bivši predsednik SFZ in gđc. Irma Pérez, delovna članica v naših mladinskih organizacijah. Za priče so bili: nevestini starši Robert in ga. Francka roj. Avguštin ter ženinovi starši Albert in ga. Ivanka roj. Oblak. Poročne obrede pa je med mašo opravil delegat dr. Alojzij Starc ob asistenci dr. Jureta Rodeta in Francija Cuklatija. Mladoporočencema iskrene čestitke!

Nov diplomant: Na buenosaireški državni univerzi je končal študij in postal arhitekt Martin Jerman iz Bariloč. Želimo mu veliko uspeha!

BARILOCHE

PRVA NAGRADA V KERAMIČNI UMETNOSTI

Te dni smo videli v Bariločah večjo keramično razstavo, ki se naziva 5. državni bariloški salon umetne keramike (5. Salón Nacional Bariloche de Cerámica Artística). Razstavo so odprli pod pokroviteljstvom državnega tajništva za kulturo in drugih državnih in krajevnih umetniških ustanov. Umetnine so razstavljene v prostorih Aerolíneas Argentinas in v občinskem razstavišču (SCUM). Prvo nagrado v oddelku „Cacharros“ (Posode) je komisija podelila naši rojakinji Zalki Arnško-vi za njeno delo, ki se naziva „Suša“ in ki simbolično prikazuje usahlj studenec in ženo, ki zastoj pride po vodo. Ves ta prizor je vnešen v veliko obokano skodelo, ki primerno ponazarja tesnobo in trpljenje ljudi ob taki naravni stiski. Zalki za priznanje naše čestitke!

33. SLOVENSKE SMUČARSKÉ TEKME

Nedelja je zasijala jasno, hladno in pomladansko. Pravo presenečenje po sobotni sivini in po pustem deževnem večeru. Torej so 2. oktobra

vsi navdušeni smučarji krenili na Cerro Catedral in ob Díazovi žičnici je stari mojster Dinko Bertonecelj v sodelovanju z mladimi profesionalci postavil lep in za vse tekmovalce primeren slalom. Tekme so se izvedle brez problemov v najlepšem redu in vaš dopisnik je prejel končne rezultate: 1) Martin Bačar 21" 32; 2) Andrej Bertonecelj 21" 75; 3) Neško Razinger 22" 05; 4) Nataša Marolt 22" 40; 5) Vito Baumgartner 22" 48; 6) Eric Guzmán 23" 54; 7) Nevenka Jerman 24" 20; 8) Blaž Razinger 24" 71; 9) Andrea Guzmán 25" 40; 10) Veronika Grohar 25" 69; 11) Andrej Makek 26" 80; 12) Martin Mavrič 27" 66; 13) Andreja Drajžibner 27" 76; 14) Milena Razinger 30" 29; 15) Gabrijela Guzmán 31" 02; 16) Romana Bertonecelj 31" 57; 17) Klavdija Kambič 31" 97; 18) Enrique Guzmán 32" 13; 19) Boris Kambič 32" 66; 20) Adriana Kastelic 32" 95; 21) Miško Kambič 42" 10.

Spominske nagrade za te že 33. slovenske smučarske tekme bodo izročene v soboto, 8. oktobra v Planinskem stanu.

SLOVENSKI DOM SAN MARTIN

TOMBOLA

Z namenom, da Dom z dobičkom opremi novo dvorano, je odbor v nedeljo, 2. oktobra pripravil tradicionalno veletombolo. Deževalo je ta dan od jutra do večera, pa se je v Domu kljub neurju zbralo toliko rojakov in argentinskih prijateljev, da je bila velika dvorana premajhna za sprejem vseh udeležencev.

Kot druga leta je Dom nudil igralcem vredno veliko lepih in bogatih dobitkov. Ob 16. uri sta napovedovalca Lojze Rezelj ml. in Andrej Peršuh pričela s klicanjem števil za 200 dobitkov činkvinov. Po krajšem odmoru sta pričela s klicanjem števil za 60 glavnih dobitkov. Prvi dobitek, barvni televizor Philips Trendset 20" na daljinsko upravljanje, je letos sreča naklonila Reziki Škulj iz Bariloč.

Po končani tomboli in med odmorom so dekleta in fantje sanmartinskega Doma udeležencem postregli s specialitetami in s pristnim mendoškim vinom, ki ga je za to priliko daroval Pavle Bajda.

na DOM SAN JUSTO

11. september samo označuje dan, ki smo ga postavili, da bi lahko vsem Slovincem predstavili delo, ki ga med letom opravljamo. Tako se je naša praznična nedelja začela s sv. mašo v sanhuški stolnici. Vstopile so najprej narodne noše, ki so nosile argentinsko in slovensko zastavo. Nato je pa Tone Bidovec daroval sv. mašo za lepo številno rajakov, ki so z nami praznovali naš 27. Mladinski dan. Sodeloval je mladinski zbor pod vodstvom Andreja Selana. Resnično je bila maša temeljito pripravljena, ker smo se hoteli na najboljši način Bogu zahvaliti za vse dobrine, ki jih prejemo.

Po maši so se pa začele tekme v odbojki, ki so bile prekinjene z odličnim domačim kosilom, za katero so poskrbele gospe iz Našega doma. Žal da se je odbojka tako dolgo zavlekla, ker so nekateri že odšli, predno se je program začel, zlasti družine z malimi otroki. Pri odbojki je zmagovalo moštvo iz Lanusa, dekleta iz Carapachaya pa so si prisvojile prvo mesto. Sledil je kulturni spored, ki sta ga uvajala Lučka Jereb in Emil Urbančič. Kulturni spored se je pričel z dviganjem slovenske in argentinske zastave in petjem obeh himen. Potem sta pozdravila vse navzoče Dominik Oblak v imenu Zveznega odbora SFZ-SDO in krajevni predstavnik, Boštjan Modic. Na programu je najprej prišlo na vrsto kotakanje (pod vodstvom profesorjev Cesarja in Orlanda Cantera). Predstavili so nam dve točki: prvo so opravile starejša dekleta skupine, ki so nam podarile: „Tango na kotalkah“ in takoj za njimi pa prikupna gruča otrok, ki so korakali z belo-modro-rdečimi čopki. Nastopila je tudi skupina fantov pod vodstvom Jureta Urbančiča, ki so nam predstavili spretno telovadno vajo v točni sinhronizaciji. Tudi mladenke so bile navzoče. Tokrat pa jih je Mirijam Mehlé naučila izvrstno vajo z obroči. Sledila je vaja starejših deklet Doma, ki so priredile ritmično vajo, oblečene kot kavbojke ob spremstvu živahne glasbe. Starejša skupina otrok osnovne šole je pa — pod vodstvom Mirijam Oblak in Ivane Tekavec — pokazala nasmejani ples v belokranjski narodni noši.

Kot zadnja točka je marljiva sanhuška mladina pripravila s pomočjo (Nad. na 4. str.)

32. obletnica Našega doma

Naš dom v San Justu se zvesto ravna po ideji, ki jo izraža njegov grb: iz posekanega parobka raste nova, mlada in živa veja slovenstva. To je dokazal že v vseh svojih 32 letih delovanja, tako tudi letos.

Letošnje slavje-obletnica je sovpadla tudi z zamenjavo novega krajevnega dušnega pastirja.

Zjutraj se je vsa srenja zbrala v sanhuški stolnici, kjer je daroval dosedanji dušni pastir, prelat dr. Alojzij Starc s somaševanjem Toneta Bidovca in Franceta Berganta slavnostno zahvalno mašo, med katero je pel mladinski zbor pod vodstvom Andreja Selana. Po maši pa so se zbrani Slovenci počasi odšli v bližnji Naš dom, kjer se je slavnost pričela z dviganjem obeh zastav in petjem obeh himen. Temu uradnemu začetku pa je sledila dopoldanska akademija v spodnjih prostorih Doma.

DOPOLDANSKA AKADEMIJA

Mladinski zbor je z ubranimi glasovi in pod vodstvom Andreja Selana zapel dve pesmi: Slovenski fantje in Tu raste, da nas je tako uvedel v praznično razpoloženje. Nato je predsednica Doma Pavla Lipušček pozdravila vse goste, pa še posebej vse krajanje, ki danes s svojim Domom praznujejo obletnico.

Sledila sta dva mlada solista, Franci Samsa na harmoniko ter Andrej Grilj na kitaro ter zaigrala venček narodnih.

Tudi otroci Balantičeve šole so pripravili pod vodstvom Anice Me-

hle in dirigentom Andrejem Selanom tri prijetne slovenske pesmi: Zelene gozd, Kralj Matjaž in Pridi Gorenjc.

Nato pa se je od vseh faranov poslovil dosedanji dolgoletni dušni pastir dr. Alojzij Starc. Poudaril je, da je že 35 let hodil mednje. Poznal je vse in poznali so ga vsi. Sedaj pa je moral prepustiti redno delu drugemu — Tonetu Bidovcu, ki naj ga skupnost z veseljem sprejme in sodeluje z njim, da bo še naprej cvetelo v Domu versko in slovensko življenje.

Vsi bivši farani sedanjega delegata slovenskih dušnih pastirjev v Argentini so se mu burno zahvalili za njegovo dosedanje požrtvovalno delo v vseh teh dolgih letih. Hvala vam, je odmevalo po dvorani in v zahvali predsednice.

Po zahvali pa je novega župnika pozdravil z recitacije še Andrej Grilj, nato pa ga je pozdravila še predsednica Doma ga. Lipuščkova, ki se je tudi zahvalila dr. Starcu za vso njegovo skrb. V imenu farne skupnosti je pozdravil novega pastirja še Janez Jereb, v imenu mladine pa Andrejka Selan.

Vsem se je nato zahvalil novi dušni pastir Tone Bidovec: najprej se je zahvalil dr. Starcu, nato pa vsem za pozdrave in izrazil upanje, da se bodo dobro razumeli in skupaj delovali ter da bi to delo obrodilo dobre saeve.

Dvorana se mu je zahvalila s ploskanjem in rožami, nato je zbor še zapel dve pesmi — Mlatiči in Tekel sem dol.

Za konec je še Danica Malovrh

— enako kot za začetek — podala še zaključne misli.

POPOLDANSKI SPORED

Glavna slavnost se je pričela že bolj pozno popoldan, ko so se pričeli zbirati domačini in še mnogi drugi gostje z vsa Velikega Buenos Airesa. Pri polni dvorani (tudi balkon je bil ves zaseden pa še stalo jih je več) je najprej pozdravila goste predsednica Doma Pavla Lipušček in na kratko nakazala smisel slavlja — 32 obletnica Doma. Nato je v svojem zanimivem in pritegljivem govoru dr. Andrej Fink nekako analiziral v luči „rojstnega dne“ Doma njegovo preteklost in pa bodočnost, tako zanj kakor za vso slovensko skupnost. Njegov govor skoro v celoti objavljamo na uvodnem mestu, saj je prav, da ga preberejo — in premislijo — tudi drugi.

Odlični govornik je za svoja razmišljanja prejel obilno zahvalo s ploskanjem.

MIKLOVA ZALA

Sledil je kulturni spored, ki kakor vsako leto prikazuje moči in sposobnosti krajevnih mladine. Letos se je odbor odločil, da uprizori klasično slovensko igró Miklovo Zala, igra, ki je bila najprej napisana kot povest — napisal jo je Jakob Sket — pozneje pa je doživela več dramatičnij, tako da je postala nekako narodni simbol Koroške. Ta uprizoritev je tudi zato bila postavljena na oder, da se pridruži koroškim rojakom pri njih borbi za obstoj, posebno pa še v nekako zaostitev. Kajti pred kratkim so levičarji uprizorili Miklovo Zala na Koroškem, a so jo tako spremenili, da je bila v zgranzanje in sramoto vsem.

Režiser Frido Beznik je povzel dramatičnijo Jaka Špicerja, in jo skrbno zrežiral s sanhuško mladino. Zvestno je poudaril dobo turških napadov, kateri je prilagodil tudi obleko in dejanje, tako npr. ni bilo narodnih noš, ki so poznejšega izvora ali podobno. Igra je tekla brez zapreke, zelo hitro in jasno. Posamezni prizori so prikazali tudi dramatsko moč, česar igra sama na sebi nima. Vendar je to uspelo prikazati režiserju. Tudi je spretno povezal pevski zbor in zbor plesalcev, da je razgibal sceno pri ohceti.

Seveda mu je pa pri tem pomagala izredna scena, delo Toneta Oblaka (s pomočjo sanhuških fantov). Sicer oder ni vrtljiv, a Oblak je izdelal vrtljivo sceno, tako da je posamezni kompleks služil za razne prizore. Prav iznajdljivo. Tudi sprememba scen je bila preštudirana in zato izredno kratka, tako da ni bilo zavlačevanja.

Gotovo je najmočnejša postava v delu in tudi v tej uprizoritvi Almira, Lučka Jereb. Znala je napeti posamezne prizore in prikazati ljubezen in sovraštvo, maščevanje in spletke. Tudi mladi par Mirko — Janez Marinčič in Zala — Magda Zupanc sta skrbno izdelala igralca in prikazala lep slovenski par.

Janez Belič kot Serajnik je dober igravec za resne vloge, ki smo ga sedaj drugič videli na odru. Dostojanstven, morda bi bil lahko bolj sproščen. Tudi Blaž Miklič — kot Tresoglav je pokazal svoje znane talente in živo prikazal Juda, ki za svojo hčer stori karkoli. Materi — Ivana Tekavec in Cilka Bregar — sta dobro odigrali vloge: a sta bili maskirani premladi. Take vloge bi morali predstaviti starejši.

Potem imamo vrsto kmečkih očancev in fantov, od katerih so nekateri zelo pozivali skupinske prizore pri obrambi ali pri poroki: Lovro in Tone Tomažević, Tone Rován, Janko Jereb, Tinko Selan, Edj Radoš; Marko — Marko Malovrh je dokazal, da lahko odigra resne vloge prav tako dobro kot karikirane; župnika je primerno zaigral Janez Kržišnik, Vinka Jure Miklič. Končno naj se ustavim na sicer kratki vlogi Davorina, ki ga je karakterno in izvrstno predstavil mladi Stefan Godec. Jabolko ne pade daleč od drevesa!

Zanimiva in značilna postava je bila Besednik — Franci Štrubelj, ki je recitiral starinske zdravice.

Tudi turški vojaki so bili v svojih pisanih oblečilih prav predstavljivi: Glavnega poveljnika Isken dra je z vso že tradicionalno močjo izrazil Janez Krajnik; pa tudi njegovi podpoveljniki Ivo Urbančič, Franci Grilj, Dani Zupanc in Marjan Indihar ter vojaki Tone Adamič, Pavel Erjavec, Gabrijel Oblak in Milan Rován so prepričljivo obdelali ter odigrali svoje vloge.

Mladinski pevski zbor, ki je pel za odrom, je vodil Andrej Selan, osem plesalcev folklorne skupine pa so s plesom Svatbena polka ob harmonikarju Vinku Samsi bogato predstavili ples med gostijo.

K uspehu vse igre, da je gladko tekla ter tako brez ovir pritegnila pozornost, so pripomogli upravniki luči Pavel Malovrh ter zvočnih efektov Janez Jereb in šepetalka Danica Malovrh.

Vsem Sanhuščanom, predvsem pa igralcem, se zahvalujemo za prijeten večer. Z njim so svojo obletnico Doma prav in primerno počastili.

PROSLAVA SLOVENSKEGA NARODNEGA PRAZNIKA 29. OKTOBRA IN DNEVA SLOVENSKE ZASTAVE

V soboto, 29. oktobra 1988, v Slovenski hiši

IZ ŽIVLJENJA V ARGENTINI

(Nad z 2. str.)

jo ideje, ki bi jih dejansko lahko podpisala katerakoli stranka in jih lahko najdemo tudi v programu radikalov.

PREMIKI NA LEVI

Medtem ko se oba velikana pripravljata na boj in se liberalci trudijo z rastočimi notranjimi problemi, pa izgleda, da se je levica le nekaj naučila iz pretekle zgodovine. Dejansko levičarske stranke doslej niso imele lastne teže v Argentini. Od demokratične obnove do danes niso dobile enega lastnega poslanca (izvzamemo seveda levico radikalov). Nastopili so vedno razbiti in kadar je prišlo do kake volilne povezave, se je ta razvezala takoj po volitvah.

Sedaj pa kaže, da bo prišlo do nove inštanca v tem razvoju. Podpisan je že sporazum med stranko MAS (Gibanje v socializem — trockisti) in FRAL (Široka fronta za osvoboditev, skupek strank, ki jih vodi KP), po katerem bodo te formacije tvorile Združeno levico. Verjetno bodo tudi volilno nastopili pod tem imenom. Skoraj po treh letih je tudi prvič, da znova soglašajo komunisti in trockisti.

Fronta bo precej široka, saj računajo, da se bodo pozneje pridružile tudi druge formacije, kot so Delavska stranka (maoisti), Stranka delavcev za socializem (odcepek MAS-a) in Gibanje vseh za domovino, ki je neke vrste zmes „krščanskih socialistov“, nezadovoljnih komunistov, zmernih levičarjev in podobno. Novost te fronte je, da bo vsaka formacija lahko predstavila kandidata za volilna mesta, ki jih bodo potem skupno volili. Celotna struktura sporazuma pa sloni na programu 29 točk, ki jih sicer še niso objavili in o katerih še debatajo, katerih vsebino pa si lahko predstavljamo. Levica zahteva temeljito spremembo ustave, katero bi preusmerila po vzorcu „socialističnih“ držav. V tem med njimi ni razlike. Je pa verjetno tudi ena redkih točk, ki jih družijo v njihovem notranjem ideološkem boju. Te razlike so zaenkrat potišale. Seveda, tudi zanje se bliža čas volitev.

Sporočilo slovenskemu tisku v svetu

C I L J :

SKUPNI SLOVENSKE GOSPODARSKI PROSTOR

Podpisani sporočam rojakom, da sem ustanovil družbo: EUROSLOV-REALITY, ali po naše EVROPSKA SLOVENSKA STVARNOST, s sedežem v Rimu.

EUROSLOV-REALITY, Via Statilia 23, Roma 00185
Podružnica v Gorici: EUROSLOV-REALITY, c.o. Palace Hotel, Corso Italia 63, 34070 Gorizia

Namen ustanovitve EUROSLOV-REALITY:

- Odkriti ves slovenski gospodarski potencial v svetu, se med sabo povezati in sodelovati. Več o tem v glasilu "SODELOVANJE", ki bo glasilo slovenskih gospodarstvenikov in podjetnikov v svetu.
- Posredovati informacije za nakup hiš, stanovanj ali investicij v podjetja v zamejstvu, na Primorskem in Koroskem.
- Odpreti mali slovenski hotel "SLOVENIJA" v Rimu.

Administrator družbe
VINKO LEVSTIK

Slovenska kulturna akcija

12. kulturni večer

Okrogla miza z Vinkom Levstikom

v petek, 28. oktobra ob 20 v Slovenski hiši.

V SLOVENSKEM DOMU V CARAPACHAJU

bo v nedeljo, 30. oktobra

Družinsko kosilo

Popoldne ob 18. uri uprizoritev otroške igre Palčki, ob 30-letnici ustanovitve naše šole Josipa Jurčiča. Prijatelji Doma iskreno vabljeni!

SAN JUSTO

(Nad s 3. str.)

Lole Beck zanimivo folkloro s štantii, kjer so se odigrali razni prizorički.

Za konec so vsi nastopajoči izvedli zaključno sliko in zapeli zapeli mladinsko himno. Naj še omenimo, da je za ozadje poskrbel Tone Oblak in za lučne efekte pa Pavli Malovrh. Tako je naš 27. mladinski dan potekal pod geslom, ki smo si ga izbrali in tudi skušamo uveljaviti: Združeni v bodoči rod!

IT

NOVICE IZ SLOVENIJE

LJUBLJANA — Za pomoč obsojeni „tolpi štirih“ in njih svojcev so na posebnem žiro računu zbrali do 17. avgusta nekaj manj kot 40 milijonov dinarjev. Od tega so njim razdelili osem milijonov, nekaj pa je šlo za stroške tiskovne konference, ozvočenja in poštnih stroškov; ostalo je na računu še 27,5 milijonov din. Odbor za varstvo človekovih pravic pa je pripravil izdajo knjige fotografij in videokaseto z naslovom „Sodba v imenu ljudstva“, ki je izšla v preteklem mesecu septembru.

GORNJA — Kmečka zveza stalno raste. Tudi v Gornji Radgoni so ustanovili podružnico, v katero se je v začetnih pripravah prijavilo čez štiristo članov.

MARIBOR — Radio študent bo — če bo šlo po sreči — dobil svojo frekvenco tudi na štajerskih valih. Mladi so se zavzeli in s samoprispevkom (darovi) zbrali denar za nakup študijskih naprav, kmaču pa naj bi bil dokončan tudi radijski studio v študentovskem naselju.

SLOVENSKO POKOPALIŠČE NA „VELIKI GORI“

Ponudila se je možnost, naj bi naše društvo organiziralo skupno pokopališče za rojake in njih potomce. Ukrajinska ustanova „Taras Shevchenko“ je lastnica pokopališča v lepem parku v okraju Monte Grande. Na zemljišču, ki osega 26 hektarjev, so že pripravili del tega za pokopavanje. Ker je prostor zelo razsežen, je predsednik ustanove ponudil Zedinjeni Sloveniji, da če želi, lahko odkupi parcelo za skupno slovensko pokopališče. Zdi se nam, da je to edinstvena ponudba, da tako naša skupnost v Argentini pride tudi do lastnega skupnega pokopališča. Zato že sedaj vabimo vse naše člane in ostale rojake, da si rezervirate čas v nedeljo, 30. oktobra dopoldne. Šli bomo skupno na ogled pokopališča. Zbrali se bomo ob pol desetih pred Slomškovim domom v Ramos Mejía. Če bo večina rojakov mnenja, da se odkupi skupna parcela, bomo takoj začeli z akcijo. Na prodaj so tudi zemljišča za grobnice. Vsa podrobna pojasnila z načrti bomo nudili rojakom na pokopališču ob priliki ogleda.

Lojze Rezelj
Predsednik Z. S.

OBVESTILA

SOBOTA, 22. oktobra:

Redni pouk Slov. srednješolskega tečaja v Slovenski hiši ob 15. uri.
Tečaj za odrasle v Slovenski hiši ob 17.40 uri.

Igra Jurij Kozjak na Pristavi ob 20.

NEDELJA, 23. oktobra:

XXI Pristavski dan s celodnevni programom.

ČETRTEK, 27. oktobra:

Seja izvršnega odbora Zedinjene Slovenije ob 20. uri v Slovenski hiši.

PETEK, 28. oktobra:

Kulturni večer SKA v mali dvorani Slovenske hiše ob 20: Okrogla miza z gostom Vinkom Levstikom iz Gorice.

SOBOTA, 29. oktobra:

Proslava narodnega praznika in dneva slovenske zastave v Slovenski hiši.

Slovenska Pristava

Castelar

V soboto, 22. oktobra 1988, ob 20. uri

MNOŽIČNA IGRA

JURIJ KOZJAK — slovenski janičar

v režiji MIHE GASERJA

V NEDELJO, 23. OKTOBRA 1988

21. PRISTAVSKI DAN

ob 11.30 dviganje zastav

ob 12.00 sveta maša

ob 13.00 prijateljsko kosilo

ob 17.00 govor g. Lojzeta Rezelja — nato

igra JURIJ KOZJAK

KROZEK MATER IN ZENA iz Morona

sporoča, da bo po mladinski maši, 6. novembra, predavanje pod naslovom: „Prizadeti, ostareli in mi“, ki ga bo imel prof. Tine Vivod. Lepo vabljeni!

SOBOTA, 5. novembra:

Redni pouk Slov. srednješolskega tečaja v Slovenski hiši ob 15. uri.
Tečaj za odrasle v Slovenski hiši ob 17.40 uri.

NEDELJA, 6. novembra:

Obletnica doma in mladinski dan v Slovenskem domu v Berazategui.

SREDA, 9. novembra:

Občni zbor ZSMŽ ob 17. uri v Slovenski hiši.

Jožko Šavli

Nagelj - slovenska roža

(7)

Slovenska kmečka hiša je po bogastvu različnih rož, ki jo krasijo, mnogo bolj značilna v primeri s trško ali meščansko. Na območju Alp, po gorenjskih, tolminskih, koroskih ter savinjskih krajih so po kmečkih hišah svoj čas zelo gojili nageljne. Po toplejših nižinskih predelih je že dolgo razširjena gorečka (geranium), imenovana npr. po tolminsko zaradi vztrajnega cvetenja tudi ljubezen. Danes so se razširile grmičaste kladre ali bršljanke. Ni manjkala svoj čas tudi vztrajna roža, ki so ji npr. na Tolminkem rekli življenje (begonia semperflorens). Na vrtu je navadno cvetel v mogočnem grmu gartroz, zelo pogoste so bile in so še sabljice ali meči (gladiolus), pljučniki (iris), tudi siratica ali mačeha (viola tricolor) ter nekatere druge.

Značilen za slovensko alpsko hišo je bil zlasti gank. Ne le zato, da so na njem sušili oprane stvari ali čez zimo sirkove panogle, povezane v make (Tolminko). Z ganka so gledali, kaj se godi okoli hiše ali na vasi; žena je šla na gank pogledat, če se mož vrača s polja; dekle pa, če gre njen fant po poti. Kakor nam

pove npr. pesem o Terezinki, ki je po ganku hodila... Dolgi gank na zunanji strani hiše je bil zato poln rož.

Svoj simboličen pomen je imelo na kmetih tudi okno. Fantje so prišli pozno zvečer vasovat ali klicat dekleta pod okno, prinesli so lojtre, jih prislonili k zidu, splezali po njih in potrkali na šipo. Dekle se je v znamenje, da mu je naklonjeno, oglasilo. Če mu je dalo še pušelj t. j. rdeč nagelj, je to pomenilo trajnejše in globlje čustvo. Na oknih kmečkih hiš so zato cvetele vedno lepe rože. Na Primorskem je bila celo navada, da so imeli na enem oknu grmičasti lončnici; eno z belimi, drugo pa s plavimi cvetovi v obliki zvezdic. Imenujejo ju ženin in nevesta (campanula isophilla).

Za poročno slavnost nosita nevesta ter ženin za pušelj bel nagelj, on pripetega na prsi, ona zatakne nega v lase, in šopek v roki prav tako iz belih nageljnov. Bela barva pomeni veselje in prazničnost, ker je barva svetlobe. Bel nagelj je cvet vselega dogodka, kakor je poleg poroke tudi rojstvo oz. krst.

„Delaj, delaj dekle pušelj!“ — Ljudska pesem, ki je ogledalo narodovega življenja in čutenja, omenja v ljubezenskih prizorih pogosto pušelj. Takšen ljubezenski pušelj sestavljajo rdeč nagelj (dianthus), rožmarin (rosmarinum) in roženkravt (pelargonium radula).

Najpomembnejši je v pušljcu rdeč nagelj, ki pomeni ljubezen. Njegova rdeča barva spominja na kri. In kri pomeni življenje. Zato je ta barva znamenje življenjske in mladostne moči, znamenje ognja in v prenesenem pomenu tudi življenjskega ognja, ali goreče ljubezni. Tudi v slovenskem okrasu se zato nahaja praviloma le rdeč nagelj.

V pušljcu se nahaja tudi rožmarin. Ta je močnega duha, naj bo zelen ali pa suh, in zato ga ljudska pesem omenja v pomenu „za spomin“; predvsem v tistih prizorih, v katerih jemlje fant od dekleta slovo. Rožmarin in njegov trajni duh naj fanta na tujem spominja na njegovo dekle kot zamenje njene trajne zvestobe, njene vere vanj. Zato tudi mnoge ljudske pesmi, v katerih se poudarja dekletova vera tudi v fantovo zvestobo, omenjajo za pušelj samo rožmarin. Mišljen pa je poleg njega tudi nagelj, brez katerega ni pušljca. V nekaterih primerih se rožmarin omenja kot nemški. S tem pa ni mišljen njegov izvor, saj izhaja rastlina iz sredozemskih predelov. Mišljeno je le to, da so slovenski fantje odhajali k vojakom ali na delo v nemško govoreče avstrijske dežele.

Tretja sestavina pušljca roženkravt sam na sebi nima prave simbolike. Skupaj z nageljnomo in rožmarinom pa napravi pušelj lep, pri čemer pride do izraza še zlasti zelene. Zelena barva pa že od davnih časov pomeni upanje. Bogato zelene poganja in naravi cvetove, iz njih pridejo sadovi. Zato je človeku pomenilo bogastvo zelenja že od nekdaj upanje na dobro letino in zelena barva je s tem postala na splošno simbol upanja.

Številne in priljubljene so zato pesmi, v katerih se omenja „zeleni pušelj“. ...Fantje se zbirajo, na vojsko odhajajo, toda njen fant se „izmed vseh pozna, ker zelen pušelj ma“. — V tem prizoru ni mišljen pušelj iz samega zelenja, ker je v njem gotovo tudi nagelj, vendar pa je z omenbo samega zelenja simbolično izraženo upanje dekleta na srečno fantovo vrnitev.

V slovenskem ljubezenskem pušljcu se z nageljnomo, rožmarinom in roženkravtom razodevajo trije simboli, tri čednosti. V njem so izražene vera, upanje, ljubezen. Tri duhovne krščanske vrednote, ki so bile stoletja vodilo v življenju slovenskega ljudstva.

V Ziljski dolini, kjer se vrši znameniti „visoki rej“ pod lipo, izročajo dekleta fantom pušelj, v katerem se nahajajo poleg nageljne, rožmarina in roženkravta, še tri pozlačena stebela lanu in posrebrna struna, imenovana „migelca“. Stebla s semeni pomenijo nedvomno rodovitnost bodisi polja ali pa tudi kmečke

domačije. Struna pa bi mogla pomeniti le petje t.j. veselje in srečo. Kjer je bila sreča v hiši, tam se je pelo.

Nekaj najbolj značilnega v življenju slovenskih fantov in deklet je bil pušelj za slovo. Tako se nam pušelj kaže tudi v ljudski pesmi, ko fantje odhajajo na vojsko in vsakdo od njih dobi svoj pušelj.

Na delo so odhajali v severne avstronemške kraje, zlasti na gornje Štajersko, kjer je bilo razvito železarstvo in gozdarstvo. Delo je trajalo mesece, lahko pa tudi kako leto, zato da je fant dovolj zaslužil in s tem ustvaril stvarno osnovo za poroko in svoj prihodnji dom.

Ljudska pesem nam prizore takšnega slovesa nadvse verno opisuje... Ko fant odhaja na gornje Štajersko, vpraša svoje dekle za pušelj. In ona mu ga da, „iz nageljne rdečega ter rožmarina zelen'ga“. Torej simbol ljubezni, vere in upanja (nagelj, rožmarin, zelenje). Na gornjem Štajerskem bo fant srečal dekleta, ki nemško govorijo, in ta ga bodo vpraševala, kdo mu je takšen pušelj dal? On pa bo povedal, da ima doma „ljubico zaljubljeno“.

Priljubljena pesem, ki je zajela vse slovenske pokrajine. Fantovo dekle se zato nahaja ali na Kranjskem ali na Koroskem ali pa na malem Štajerskem. In to dekle tudi nekaj velja. Četudi ima več kot tri petice, se vsaka omoži, še prej ko bogate nemške frajle. V teh besedah se izraža močan narodni ponos slovenskih ljudi.

ESLOVENIA LIBRE

Fundador: MILOŠ STARE
REDACCION Y ADMINISTRACION:
RAMON L. FALCON 4158
1407 BUENOS AIRES
ARGENTINA
Teléfono: 69-9503

Glavni urednik:
Tine Debeljak ml.

Uredniški odbor:
dr. Tine Debeljak, Tone Mizerit,
dr. Katica Cukjati, Gregor Batagelj

Correo Argentino (C)	FRANQUEO PAGADO Concesión N° 5775
	TARIFA REDUCIDA Concesión N° 3824
Registro Nac. de la Propiedad Intelectual No. 85.462	

Naročnina Svobodne Slovenije za l. 1988: Za Argentino \$ 250; pri pošiljanju po pošti \$ 300; Združ. države in Kanada pri pošiljanju z letalsko pošto 60 USA dol.; obmejne države Argentine 53 USA dol.; Evropa 65 USA dol.; Avstralija, Afrika, Azija 70 USA dol.; ZDA, Kanada in Evropa za pošiljanje z navadno pošto 45 USA dol.

V Evropi lahko kupite Svob. Slovenijo: v Trstu: knjigarna Fortunato, Via Panigani 2; v Celovcu: knjigarna Mohorjeve družbe, Viktringer 26.

TALLERES GRAFICOS "VILKO" S.R.L., ESTADOS UNIDOS 425, 1101 - BUENOS AIRES
T. E. 382-7215